

Казахстану, України.

Для забезпечення збалансованого розвитку сільського господарства і сільських територій та запобігання монополізації ринку сільськогосподарської продукції необхідною є цілеспрямована регуляторна державна політика, направлена на:

— створення рівних економічних умов для розвитку аграрних підприємств різних організаційно-правових форм;

— запровадження механізму, який би забезпечував сплату податків підприємцями не за місцем реєстрації їх головної компанії, а за місцем діяльності їх аграрних підрозділів (в сільській місцевості);

— розробку цільових програм державної підтримки малого й середнього бізнесу на селі;

— регулювання впливу діяльності агро холдингів на стан навколишнього природного середовища, зокрема ґрунтів.

Література.

1. Дем'яненко С.І. Агрохолдинги в Україні: добре чи погано? Німецько-український аграрний діалог / С.І. Дем'яненко. – К.: Інститут економічних досліджень та політичних консультацій, 2008. – 20 с.

2. Красільнікова Т.М. Аналіз діяльності великих приватних агро формувань в Україні / Т.М. Красільнікова. – [http: www.nbu.gov.ua](http://www.nbu.gov.ua).

ОРЕНДНІ ЗЕМЕЛЬНІ ВІДНОСИНИ В СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ: СТАН ТА НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ

***Накісько О.В., ст. викладач, Руденко С.В., асистент,
Харківський національний технічний університет
сільського господарства імені Петра Василенка***

У сучасних умовах реалізації земельних відносин в сільському господарстві України, коли основу отримання можливостей використання земельних угідь у аграрному виробництві становлять орендні відносини, актуалізуються питання розвитку та удосконалення нормативно-правового, економічного та організаційного забезпечення оренди земель сільськогосподарського призначення, адже від їхньої гармонійності та раціональності безпосередньо залежить економічна ефективність сільськогосподарського виробництва, фінансове становище товаровиробників (орендарів), доходи власників земельних паїв та надходження до бюджету.

З 1 січня 2012 року вступила в дію Постанова Кабінету Міністрів України № 1185 від 31 жовтня 2011 року «Про внесення змін до Методики нормативної грошової оцінки земель сільськогосподарського призначення та населених пунктів», згідно з якою до показників нормативної грошової оцінки ріллі застосовується додатковий коефіцієнт 1,756.

Застосування коефіцієнта 1,756 при оцінці землі призведе до відповідного зростання орендної плати, підвищення собівартості сільськогосподарської продукції, зниження рентабельності рослинництва і господарств в цілому.

Розрахунки наслідків підвищення орендної плати розглянемо на прикладі Харківської області (табл. 1).

Фактичний розмір середньої орендної плати за 2010 рік по господарствах області склав 297,83 грн. (2,4 % від нормативної грошової оцінки ріллі), що становить 13,5 % у собівартості продукції рослинництва та 9,1 % у собівартості підприємства. При цьому фактична рентабельність рослинництва була 23,2 %, підприємства – 17,5 %.

Таблиця 1

Порівняльний аналіз шляхів підвищення орендної плати сільськогосподарських угідь в Харківській області

Показники	Фактично в 2010 р. (2,4%)	% орендної плати (плановий)					
		3%		4%		5%	
		за лінійної оцінки	за застосування коеф. 1,756	за лінійної оцінки	за застосування коеф. 1,756	за лінійної оцінки	за застосування коеф. 1,756
1	2	3	4	5	6	7	8
1. Нормативна грошова оцінка 1 га ріллі, грн.	12353	12353	21692	12353	21692	12353	21692
2. Розмір орендної плати, всього, млн. грн.	321,8	400,3	703,0	533,8	937,4	667,3	1171,7
3. Розмір орендної плати на 1 га, грн.	297,83	370,59	650,76	494,13	867,68	617,66	1084,6
4. Повна собівартість реалізованої продукції рослинництва, млн. грн.	2387,7	2466,3	2769,0	2599,8	3003,3	2733,2	3237,7

Продовження таблиці 1

1	2	3	4	5	6	7	8
5. Повна собівартість реалізованої продукції, ман. грн.	3551,5	3630,1	3932,8	3763,6	4167,1	3897,0	4401,5
6. Питома вага орендної плати в собівартості продукції рослинництва, %	13,5	16,2	25,4	20,5	31,2	24,4	36,2
7. Питома вага орендної плати в собівартості продукції підприємства, %	9,1	11,0	17,9	14,2	22,5	17,1	26,6
8. Прибуток (збиток) рослинництва, всього, ман. грн.	555,1	476,5	173,8	343,1	-60,5	209,6	-294,8
9. Прибуток (збиток), всього, ман. грн.	620,9	542,3	239,6	408,8	5,3	275,4	-229,0
10. Прибуток (збиток) рослинництва на 1 га, грн.	476,24	408,81	149,14	294,31	-51,90	179,82	-252,94
11. Прибуток (збиток) на 1 га, грн.	532,68	465,25	205,59	350,76	4,54	236,27	-196,50
12. Рентабельність рослинництва, %	23,2	19,3	6,3	13,2	-2	7,7	-9,1
13. Рентабельність підприємства, %	17,5	14,9	6,1	10,9	0,1	7,1	-5,2

Розрахунки показують, що підвищення ставки орендної плати при оцінці без застосування коефіцієнту 1,756 до рівня 3%, тобто при приведенні ситуації до вимог Указу Президента України від 02.02.2002 № 92/2002, призведе до підвищення розміру орендної плати до рівня 370,59 грн., за питомої ваги у собівартості продукції на рівні 11,0%. При цьому рівень рентабельності середньостатистичного підприємства складе 14,9%. У той же час, при застосуванні коефіцієнту 1,756 та ставці орендної плати на рівні 3% розмір орендної плати значно зростає (650,76 грн.), а рентабельність підприємства зменшується до 6,1%. За такої низької рентабельності неможливим є навіть просте відтворення, оскільки не забезпечується покриття інфляційних втрат.

Перезаключаючи договори на 3% за чинної оцінки підприємства змушені будуть додатково сплатити власникам 78 ман. грн. А за оцінки з використанням коефіцієнта 1,756 додаткова плата складе 381,2 ман. грн. При цьому подальше зростання орендної плати

за нової вартості землі стане неможливим, адже, вже за 4 % орендної плати виробництво продукції рослинництва стає збитковим.

Проблему економічно-обґрунтованої орендної плати за користування сільськогосподарськими угіддями (земельними паями), на нашу думку, треба вирішувати виходячи з таких принципів:

1) підвищення орендної плати не повинно підірвати продовольчу безпеку країни, основними суб'єктами забезпечення якої являються саме орендарі сільськогосподарських угідь;

2) поряд зі збільшенням податкових надходжень до бюджету необхідно ставити пріоритет на підвищення матеріального заохочення власників земельних паїв, які розпоряджаються своєю власністю;

3) орендарі сільськогосподарських угідь повинні нести більше фінансове навантаження (у вигляді сплати абсолютної ренти власникам паїв), ніж власники, які самостійно обробляють землю та мають це навантаження у вигляді податку за землю.

4) перерозподіл коштів на користь власників земельних паїв (більшість з яких є жителями сільських територій) у вигляді рентних платежів є більш ефективним на відміну від отримання суспільних товарів через витрати бюджету, які формуються за рахунок податків (в тому числі ФСП та земельного податку).

Враховуючи постійний диспаритет цін, незадовільний стан матеріально-технічної бази підприємств, відсутність належної державної підтримки аграрного сектору, вважаємо, що орендна плата з використанням коефіцієнта 1,756 для більшості сільськогосподарських підприємств є передчасною.

Ґрунтуючись на проведеному вище аналізі, вважаємо, що можливим є напрям підвищення розміру орендної плати за рахунок збільшення ставки орендної плати до рівня 4 % при нормативній грошовій оцінці, визначеною за методикою, що діяла до 2012 року. При цьому за нашими розрахунками розмір орендної плати в Харківській області становитиме 494,13 грн. (тобто збільшиться на 40 % порівняно з фактом 2010 року), а рівень рентабельності залишається у межах нормального значення.

В той же час перехід до сплати оренди з урахуванням коефіцієнту 1,756 при оцінці землі можливий для вертикально-інтегрованих структур типу агрохолдингів та підприємств з участю іноземного капіталу. Об'єктивною основою для підвищення орендної плати для цих структур є надконцентрація сільськогосподарських угідь. Фінансовою основою такого напрямку є більш висока економічна ефективність діяльності цих структур.

Отже, стратегічним напрямом у вирішенні цих питань має бути такий комплекс заходів, який би системно враховував як інтереси сільськогосподарських товаровиробників (орендарів землі), так і власників земельних паїв, дав би змогу забезпечити продовольчу безпеку країни, зберегти експортний потенціал, отримати додатковий дохід селянину.

ДОБРОВІЛЬНА ФОРМА ОБ'ЄДНАННЯ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

***Нікітенко А.О., студент*,
Харківський національний технічний університет
сільського господарства імені Петра Василенка***

Підприємницька діяльність сфери великого бізнесу здійснюється за договірною формою об'єднання суб'єктів господарювання.

Картель (Cartel) - це договірна форма об'єднання суб'єктів господарювання, учасники якої укладають угоду про регулювання обсягів виробництва продукції, надання послуг або виконання робіт, про поділ ринків збуту та джерел сировини, наймання робочої сили, установлення рівня заробітної плати та соціальних гарантій для працюючих, про умови продажу та строки платежів.

Трест (Trust) - форма об'єднання суб'єктів господарювання, за якої всі підприємства, що об'єднуються, втрачають свою комерційну та виробничу самостійність, підпорядковуються єдиному органу управління.

Синдикат (Syndicate) - це об'єднання суб'єктів господарювання, у якому розподіл замовлень на закупівлю сировини та реалізацію виготовленої продукції здійснюється через єдину мережу постачання та збуту. Отже, у синдикаті централізується уся комерційна діяльність учасників.

Консорціум (Consortium) - об'єднання суб'єктів господарювання різних організаційно-правових форм (підприємств, об'єднань, банків, організацій тощо) на основі тимчасової угоди щодо спільної діяльності з метою здійснення єдиного проекту. Це одна з форм

* Науковий керівник – Артеменко О.О., ст. викладач